Zbornik sudske prakse

RJEŠENJE SUDA (šesto vijeće)

19. studenoga 2015.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Članak 99. Poslovnika Suda – Zaštita potrošača – Direktiva 93/13/EEZ – Članak 1. stavak 1. i članak 2. točka (b) – Nepošteni uvjeti u potrošačkim ugovorima – Ugovori o jamstvu i ugovori o osiguranju nekretninom koje su fizičke osobe sklopile s kreditnom institucijom nastupajući za potrebe izvan okvira svojeg obrta, poduzeća i profesije, pri čemu nisu funkcionalno povezane s trgovačkim društvom za koje daju jamstvo“

U predmetu C-74/15,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Curtea de Apel Oradea (žalbeni sud u Oradei, Rumunjska), odlukom od 5. veljače 2015., koju je Sud zaprimio 18. veljače 2015., u postupku

Dumitru Tarcău,

Ileana Tarcău

protiv

Banca Comercială Intesa Sanpaolo România SA i dr.,

SUD (šesto vijeće),

u sastavu: A. Borg Barthet, u svojstvu predsjednika vijeća, M. Berger (izvjestiteljica) i S. Rodin, suci,

nezavisna odvjetnica: J. Kokott,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

— za C. Tarcăua i I. Tarcău, C. Herța, odvjetnik,

— za Banca Comercială Intesa Sanpaolo România SA i dr., L. Bercea, odvjetnik,

— za rumunjsku vladu, R. H. Radu, R. I. Hațieganu i A.-G. Văcaru, u svojstvu agenata,

— za češku vladu, M. Smolek i J. Vláčil, u svojstvu agenata,

— za njemačku vladu, T. Henze i J. Kemper, u svojstvu agenata,

* Jezik postupka: rumunjski

— za španjolsku vladu, A. Gavela Llopis, u svojstvu agenta,

— za Europsku komisiju, C. Gheorghiu i M. D. Roussanov, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnu odvjetnicu, da u predmetu odluči obrazloženim rješenjem u skladu s člankom 99. Poslovnika Suda,

donosi sljedeće

Rješenje

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 1. stavka 1. i članka 2. točke (b) Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24.).

2 Zahtjev je upućen u okviru spora koji se vodi između, s jedne strane, C. Tarcăua i I. Tarcău i, s druge strane, Banca Comercială Intesa Sanpaolo România SA i dr., u pogledu ugovora o osiguranju nekretninom i ugovora o jamstvu.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 Uvodne izjave 9. i 10. Direktive 93/13 glase kako slijedi:

„[…] onoga koji stječe robu i usluge treba zaštititi od zlouporabe moći koju imaju prodavatelj robe ili pružatelj usluga, posebno od jednostranih standardiziranih ugovora i nepoštenog ispuštanja osnovnih prava iz ugovorâ;

[…] djelotvorniju [je] zaštitu potrošača moguće postići usvajanjem ujednačenih zakonskih propisa u području nepoštenih ugovornih odredaba; […] ti [bi se] propisi trebali primjenjivati na sve ugovore koji se zaključuju između prodavača ili pružatelja i potrošača; […] zbog toga iz područja primjene ove Direktive treba, između ostalog, isključiti ugovore koji se odnose na zapošljavanje, ugovore koji se odnose na nasljedna prava, ugovore koji se odnose na prava iz obiteljskog zakona i ugovore koji se odnose na osnivanje i ustrojavanje trgovačkih društava ili na ugovore o partnerstvu;“

4 U članku 1. stavku 1. te direktive propisano je:

„Svrha ove Direktive je uskladiti zakone i druge propise država članica koji se odnose na nepoštene odredbe u ugovorima koji se sklapaju između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača.“

5 U članku 2. spomenute direktive na sljedeći se način definiraju pojmovi „potrošač“ i „prodavatelj robe ili pružatelj usluge“:

„Za potrebe ove Direktive izraz:

[…]

(b) ‚potrošač’ znači svaka fizička osoba koja u ugovorima obuhvaćenima ovom Direktivom nastupa za potrebe izvan okvira svojeg obrta, poduzeća i profesije;

(c) ‚prodavatelj (robe) ili pružatelj (usluge)' znači svaka fizička ili pravna osoba koja u ugovorima obuhvaćenima ovom Direktivom nastupa u okviru svojeg obrta, poduzeća i profesije, bez obzira na to je li u javnom ili privatnom vlasništvu.

Rumunjsko pravo

6 Cilj je Zakona br. 193/2000 o nepoštenim uvjetima u ugovorima koji se sklapaju između trgovaca i potrošača (Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între comercianți și consumatori), u ponovno objavljenoj verziji (*Monitorul Oficial al României*, dio I., br. 305 od 18. travnja 2008), prenošenje Direktive 93/13 u nacionalno pravo.

7 U članku 1. stavku 1. tog zakona propisano je:

„Ugovor koji sklapaju trgovac i potrošač radi prodaje robe ili pružanja usluga sadržava odredbe koje su jasne i nedvosmislene te za čije razumijevanje nisu potrebna specifična znanja."

8 U članku 2. stavku 1. tog zakona određeno je:

„Potrošač je svaka fizička osoba ili skupina fizičkih osoba povezanih u udrugu koji, na temelju ugovora koji ulazi u područje primjene ovog zakona, nastupaju za potrebe izvan okvira svoje poslovne, industrijske ili proizvodne, obrtničke ili strukovne djelatnosti."

Glavni postupak i prethodna pitanja

9 Dana 24. listopada 2008. sklopljen je ugovor o kreditu između Banca Comercială Intesa Sanpaolo România SA (u daljnjem tekstu: Sanpaolo), kao davatelja kredita, i trgovačkog društva SC Crisco SRL (u daljnjem tekstu: društvo Crisco), kao njegova korisnika. Spomenuto je društvo bilo zastupano po C. Tarcăuu, kao jedinom članu i direktoru.

10 Na traženje imenovanog, koji je želio ishoditi povećanje iznosa kredita odobrenog društvu Crisco, njegovi roditelji D. Tarcău i I. Tarcău 7. kolovoza 2009. potpisali su dodatak ugovoru o kreditu koji je spomenuto društvo sklopilo sa Sanpaolom. U tom dodatku zadržane su osnovne odredbe izvornog ugovora o kreditu te su instrumentima osiguranja koji su ustanovljeni prilikom sklapanja izvornog ugovora dodana dva nova instrumenta koja su prihvatili D. Tarcău i I. Tarcău.

11 Nove instrumente osiguranja naplate kredita odobrenog društvu Crisco D. Tarcău i I. Tarcău prihvatili su u obliku ugovora o osiguranju nekretninom od 7. kolovoza 2009., kojim je u korist Sanpaola ustanovljena hipoteka na nekretnini u njihovu vlasništvu, te u obliku ugovora o jamstvu, također od 7. kolovoza 2009., kojim supružnici jamče naplatu svih iznosa koje po ugovoru o kreditu duguje društvo Crisco.

12 D. Tarcău i I. Tarcău navode da su prihvatili biti jamci za kredit odobren društvu Crisco samo zato što je jedini njegov član i direktor njihov sin.

13 Ocjenjujući da su nastupali kao potrošači i da se na njih primjenjuju odredbe Zakona br. 193/2000, D. Tarcău i I. Tarcău obratili su se Tribunalulu Satu Mare (sud u Satu Maru) zahtijevajući poništenje dodatka ugovoru od 7. kolovoza 2009. te ugovora o osiguranju nekretninom i ugovora o jamstvu ili, podredno, pojedinih odredaba tih ugovora koje smatraju nepoštenima.

14 Presudom od 8. svibnja 2014. Tribunalul Satu Mare odbio je taj zahtjev s obrazloženjem da se, u skladu sa svojim člankom 1. stavkom 1., Zakon br. 193/2000 primjenjuje samo na ugovore čiji je predmet prodaja robe ili pružanje usluge potrošaču, što, prema mišljenju tog suda, u glavnom postupku nije

slučaj, s obzirom na to da je korisnik kredita društvo Crisco. Navedeni sud također je ocijenio da ni to što su ugovor o osiguranju nekretninom i ugovor o jamstvu akcesorne naravi u odnosu na ugovor o kreditu ne omogućava uključivanje tih ugovora u područje primjene Zakona br. 193/2000 jer je korisnik kredita trgovačko društvo koje nema svojstvo potrošača.

15 D. Tarcău i I. Tarcău sudu koji je uputio zahtjev podnijeli su žalbu protiv te presude.

16 U tim je okolnostima Curtea de Apel Oradea (žalbeni sud u Oradei) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li članak 2. točku (b) Direktive 93/13/EEZ, kada je riječ o definiciji pojma ‚potrošača', tumačiti na način da u tu definiciju ulaze ili, naprotiv, da su iz nje isključene fizičke osobe koje su u svojstvu jamaca potpisale dodatne akte i akcesorne ugovore (ugovore o jamstvu, ugovore o osiguranju nekretninom) ugovoru o kreditu koji je u obavljanju svoje djelatnosti sklopilo trgovačko društvo, pri čemu te fizičke osobe nemaju nikakve veze s djelatnošću trgovačkog društva i djelovale su u cilju koji izlazi iz okvira njihova obrta, poduzeća i profesije?

2. Treba li članak 1. stavak 1. Direktive 93/13/EEZ tumačiti na način da u područje primjene te direktive ulaze samo ugovori sklopljeni između trgovaca i potrošača čiji je predmet prodaja robe ili usluga ili u područje primjene navedene direktive ulaze i akcesorni ugovori (ugovor o osiguranju, ugovor o jamstvu) ugovoru o kreditu čiji je korisnik trgovačko društvo, koji su sklopljeni s fizičkim osobama koje nemaju nikakve veze s djelatnošću trgovačkog društva i djelovale su u cilju koji izlazi iz okvira njihova obrta, poduzeća i profesije?"

Prethodna pitanja

17 Na temelju članka 99. Poslovnika, kada odgovor na upućeno prethodno pitanje ne ostavlja mjesta nikakvoj razumnoj sumnji, Sud može, u svakom trenutku, na prijedlog suca izvjestitelja te nakon što sasluša nezavisnog odvjetnika, odlučiti obrazloženim rješenjem.

18 Tu odredbu valja primijeniti u okviru predmetnog zahtjeva za prethodnu odluku.

19 Svojim pitanjima, koja valja razmotriti zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 1. stavak 1. i članak 2. točku (b) Direktive 93/13 tumačiti na način da se ona može primijeniti na ugovor o osiguranju nekretninom ili na ugovor o jamstvu koji je fizička osoba sklopila s kreditnom institucijom kako bi jamčila za obveze koje je trgovačko društvo preuzelo prema toj instituciji sklapanjem ugovora o kreditu, kada ta fizička osoba nije ni na koji način profesionalno povezana s navedenim društvom.

20 U vezi s tim valja podsjetiti da se spomenuta direktiva primjenjuje, kao što to proizlazi iz njezina članka 1. stavka 1. i članka 3. stavka 1., na odredbe „ugovora koji se sklapaju između prodavatelja (robe) ili pružatelja (usluge) i potrošača" o kojima se „nisu vodili pojedinačni pregovori" (vidjeti presudu Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, t. 19.).

21 Kao što je to propisano u uvodnoj izjavi 10. Direktive 93/13, ujednačeni zakonski propisi u području nepoštenih ugovornih odredaba moraju se primjenjivati na „sve ugovore" koji se zaključuju između prodavatelja (robe) ili pružatelja (usluge) i potrošača, definirane člankom 2. točkama (b) i (c) navedene direktive (vidjeti presude Asbeek Brusse i de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, t. 29. i Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, t. 20.).

22 Prema tome, uz iznimke taksativno navedene u uvodnoj izjavi 10. Direktive 93/13, predmet ugovora nije relevantan za određivanje njezina područja primjene. U tom smislu, spomenuta se direktiva razlikuje, među ostalim, od Direktive Vijeća 87/102/EEZ od 22. prosinca 1986. o usklađivanju zakona i drugih propisa država članica koji se odnose na kreditiranje potrošača (SL 1987., L 42, str. 48.), koja je

mjerodavna samo za ugovore na temelju kojih zajmodavac odobrava potrošaču kredit u obliku odgođenog plaćanja, zajma ili slične pogodnosti plaćanja, što je Sud navelo na isključivanje ugovora o jamstvu iz područja primjene Direktive 87/102 (presuda Berliner Kindl Brauerei, C-208/98, EU:C:2000:152, t. 17. do 23.).

23 Slijedom navedenoga, Direktiva 93/13 ugovore na koje se primjenjuje određuje ovisno o svojstvu ugovornih stranaka, odnosno ovisno o tome postupaju li one ili ne u okviru svoje profesionalne djelatnosti (vidjeti presude Asbeek Brusse i de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, t. 30 i Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, t. 21.).

24 Taj kriterij u skladu je s idejom na kojoj se temelji sustav zaštite uspostavljen tom direktivom, odnosno da se potrošač u odnosu na prodavatelje robe i pružatelje usluga, a vezano za pitanja koja se odnose kako na mogućnost pregovaranja tako i na razinu informacija, nalazi u podređenom položaju, što dovodi do pristupanja uvjetima koje je prethodno sastavio prodavatelj odnosno pružatelj, bez mogućnosti utjecaja na njihov sadržaj (vidjeti presude Asbeek Brusse i de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, t. 31. i Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, t. 22.).

25 Navedena zaštita osobito je važna u slučaju ugovora o osiguranju ili ugovora o jamstvu sklopljenog između bankarske institucije i potrošača. Naime, takav ugovor počiva na osobnom preuzimanju osiguranja ili jamstva da će dug koji je preuzela treća osoba biti podmiren. Te su obveze za onoga tko ih preuzima ozbiljne jer opterećuju njegovu vlastitu imovinu financijskim rizikom koji je često teško izmjeriti.

26 Kada je riječ o pitanju može li se fizička osoba koja jamči za obveze što ih je prema bankarskoj instituciji preuzelo trgovačko društvo u okviru ugovora o kreditu smatrati „potrošačem“ u smislu članka 2. točke (b) Direktive 93/13, treba istaknuti da se takav ugovor o osiguranju ili ugovor o jamstvu – iako se u ovom predmetu može smatrati akcesornim u odnosu na glavni ugovor iz kojeg je proizišao dug čije se podmirenje jamči (vidjeti, u kontekstu Direktive Vijeća 85/577/EEZ od 20. prosinca 1985. za zaštitu potrošača u pogledu ugovora sklopljenih izvan poslovnih prostorija (SL L 372, str. 31.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 13., str. 3.), presudu Dietzinger, C-45/96, EU:C:1998:111, t. 18.) – od njega razlikuje s obzirom na ugovorne stranke jer ga sklapaju osobe koje nisu stranke glavnog ugovora. Slijedom navedenoga, valja utvrditi u kojem su svojstvu djelovale stranke ugovora o osiguranju odnosno ugovora o jamstvu.

27 U tom pogledu valja podsjetiti da je pojam „potrošač“ u smislu članka 2. točke (b) Direktive 93/13 objektivan (vidjeti presudu Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, t. 21.). Taj pojam treba promatrati s obzirom na njegovu funkciju, odnosno ocijeniti pripada li sporni ugovorni odnos među djelovanja izvan okvira obrta, poduzeća i profesije.

28 Nacionalni sud pred kojim se vodi spor o ugovoru koji može ulaziti u područje primjene te direktive dužan je, vodeći računa o svim okolnostima predmetnog slučaja te o svim dokazima, provjeriti može li se dotičnu ugovornu stranku kvalificirati kao „potrošača“ u smislu navedene direktive (vidjeti u tom smislu presudu Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, t. 22. i 23.).

29 U slučaju fizičke osobe koja jamči za ispunjenje obveza trgovačkog društva, također je na nacionalnom sudu da utvrdi je li ona djelovala u okviru svojeg obrta, poduzeća i profesije ili s obzirom na svoju funkcionalnu povezanost s tim društvom, poput upravljanja njime ili udjela u njegovu temeljnom kapitalu koji nije zanemariv, ili je pak djelovala za privatne potrebe.

30 U tim okolnostima na upućena pitanja valja odgovoriti tako da članak 1. stavak 1. i članak 2. točku (b) Direktive 93/13 treba tumačiti na način da se ona može primijeniti na ugovor o osiguranju nekretninom ili na ugovor o jamstvu koji je fizička osoba sklopila s kreditnom institucijom kako bi

jamčila za obveze koje je trgovačko društvo preuzelo prema toj instituciji sklapanjem ugovora o kreditu, kada je ta fizička osoba nastupala za potrebe izvan okvira svojeg obrta, poduzeća i profesije i kada nije funkcionalno povezana s navedenim društvom.

Troškovi

31 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (šesto vijeće) odlučuje:

Članak 1. stavak 1. i članak 2. točku (b) Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima treba tumačiti tako da se ta direktiva može primijeniti na ugovor o osiguranju nekretninom ili na ugovor o jamstvu koji je fizička osoba sklopila s kreditnom institucijom kako bi jamčila za obveze koje je trgovačko društvo preuzelo prema toj instituciji sklapanjem ugovora o kreditu, kada je ta fizička osoba nastupala za potrebe izvan okvira svojeg obrta, poduzeća i profesije i kada nije funkcionalno povezana s navedenim društvom.

Potpisi